

BİBLİYOGRAFYA :

Abdülhamid Cüde es-Sehhâr, *Peygamberimin Müezzini Hz. Bilâl-i Habeşi* (trc. Mustafa Runyun), İstanbul 1967, s. 125-126; İhsan Işık, *Resimli ve Metin Örnekli Türkiye Edebiyatçılar ve Kültür Adamları Ansiklopedisi*, Ankara 2006, VII, 3048; M. Ertuğrul Düzdağ, *Üstad Ali Ulvi Kurucu: Hatıralar-1*, İstanbul 2007, s. 271-296.

SEDAT ŞENSOY

RUSÂFÎ, Ma'rûf

(bk. MA'RÛF er-RUSÂFÎ).

RUSÂFÎ, Muhammed b. Gâlib

(محمد بن غالب الرصافي)

Ebû Abdillâh Muhammed b. Gâlib er-Reffâ' er-Rusâfî el-Belensî (ö. 572/1177)

Endülüslü şair.

Belensiye'nin (Valencia) küçük bir sayfiye kasabası olan Rusâfe'de doğdu. 555 (1160) yılında yirmi yaşını tamamladığına göre (Abdülvâhid el-Merrâküşî, s. 290) 536'da (1141-42) doğmuş olmalıdır. Küçük yaşta ailesi Mâleka'ya (Malaga) göç etti. Kısa sürelerle oradan ayrılan Rusâfî bir süre Gırnata'da kaldı ve şehrin valisi Muhammed b. Abdülmelik b. Saîd'e kasideler sundu. Burada Muhammed b. Abdurrahman el-Kütendî ile tanışınca onunla karşılıklı şiir söylediler. İlk Muvahhid hükümdarı Abdülmü'min el-Kûmî'nin Endülüslü'ü zaptetme seferleri sırasında Endülüslü halifesinin övülmesi için Cebelitânk'ta 555'te (1160) düzenlenen şiir yarışmasına Rusâfî de katıldı ve halifenin huzurunda takdir toplayan uzun bir methiye okudu (*Dîvân*, nr. 34; Abdülvâhid el-Merrâküşî, s. 287-290). Gerek bu şiiri gerekse Muvahhidler'in diğer ileri gelenleri için söylediği methiyeleri dolayısıyla Muvahhidler'in övgü şairi diye anıldı.

Akıl, onur, iffet, hilim ve sabır erdemleriyle övülen Rusâfî şiiri bir geçim vasıtası olarak görmedi, geçimini baba mesleği olan elbise tamirciliği ve terzilikle sağladı. Onun Mâleka çarşısındaki terzi dükkânı Doğu Endülüslü'ün şair ve yazarlarının buluşma yeri idi. Şair bir dizesinde (*Dîvân*, nr. 64), küçük yaşta memleketi Rusâfe'den ayrılması ve elbise tamirciliğiyle geçimini sağlaması bakımından kendini küçük yaşta vatani Musul'dan ayrılan ve aynı mesleği icra eden ünlü şair Serî er-Refâ'ya benzetir. Edebiyat eleştirmenleri, maddî çıkar gözetmeden Muvahhidler'in

gelişini kutlayan ve ileri gelenlerine övgüler yazan Rusâfî ile yine maddî çıkar gözetmeden Murâbırlar'ın gelişini kutlayan İbn Hafâce arasında paralellik kurar. Bu sebeple M. Rıdvân ed-Dâye'nin, Rusâfî'nin övgüleriyle geçimini sağlamak için Endülüslü ve Mağrib beldelerini, Mâleka, Gırnata ve Merakeşi dolaştığına dair kanaati (*Fî'l-Edebi'l-Endelüsî*, s. 67-81) isabetli görünmemektedir. Methiyelerinin çok az olması bunu teyit etmektedir; ancak kendisine verilen ödülleri de geri çevirmemiştir (*Dîvân*, neşredenin girişi, s. 16-17). Rusâfî genç yaşta Mâleka'da vefat etti.

Doğu Endülüslü şairlerinin hemen hemen tamamı gibi Rusâfî de Doğu Arap şiirinin geleneklerine bağlıydı. Dolayısıyla, zecel türü şiirin en büyük temsilcisi Kurtubalı İbn Kuzmân'ın çağdaşı olmasına rağmen müveşşah ve zecel gibi Endülüslü'ye özgü şiir türlerine iltifat etmemiştir. Gerek kazanç sağlamak amacıyla şiir söylememiş olması gerek klasik kaside formunu tercih etmesi gerekse Muvahhidler'i övgüyle karşılaması ve özellikle orijinal tasvir şiirleri sebebiyle İbn Hafâce şiir ekolüne mensup sayılır. Makkarî, tasvir şiirlerindeki yenilikleri dolayısıyla Rusâfî için Endülüslü'ün İbnü'r-Rûmî'si nitelemesinde bulunmuştur (*Nefhu't-ţib*, III, 486). Ancak İbnü'r-Rûmî'nin bu alanda ortaya koyduğu yenilikler daha çok akif iken Rusâfî'ninkiler hayalidir. Şiirlerinin çoğu tasvir temasında olan Rusâfî, özellikle beş veya daha az beyitten oluşan şiirlerinde (maktûât) çok başarılı tasvirler, yeni benzetmeler ve yeni mânalar ortaya koymuştur. Çiçek tasvirlerine dair olan "nevriyyât" türü şiirlerinde İbn Derrâc'ın etkisi görülür. İşbiliye (Sevilla) ırmağını tasvir ettiği şiirine kendisinden sonra gelen birçok şairin nazîre yazdığı kaydedilir (*Dîvân*, neşredenin girişi, s. 23; Abdülvâhid el-Merrâküşî, s. 291). Rusâfî, şiirlerinin önemli bir kısmında küçük yaşta ayrıldığı memleketi Rusâfe ve Belensiye'ye duyduğu özlemi dile getirmiştir (İbn Saîd el-Mağribî, II, 298-299; Makkarî, IV, 9-10). Bunun dışında methiye, mersiye, gazel ve ihvâniyyât temalarında şiirleri bulunmaktadır. Edebî nesir alanında da örnekler ortaya koyduğu anlaşılan Rusâfî'nin kalem tasviriyle ilgili bir parçasını Lisânüddin İbnü'l-Hatîb kaydetmektedir (*el-İhâta*, II, 514-515).

İbnü'l-Ebbâr, Rusâfî'nin ellerde dolaşan divanının kaybolduğunu belirtir. İhsan Abbas, tarih ve edebiyat kaynaklarını tarayarak oluşturduğu divanını *Dîvânü'r-Rusâfî el-Belensî* adıyla yayımlamış (Beyrut 1960), bunun geliştirilmiş ikinci baskısı da

yapılmıştır (Beyrut-Kahire 1403/1983). Teresa Garulo, İhsan Abbas'ın oluşturduğu divanın İbnü'l-Hatîb'in *el-İhâta*'sından (II, 505-515), İbn Asker el-Gassânî'nin *Târîhu Mâleka*'sından, İbn Büşrâ'nın (Bîşrî) *Uddetü'l-celis*'inden (Cambridge 1992, s. 95-96) ve kendisinin "ar-Rusâfî de Valencia, Poemas"ından (İspanyolca neşredeninin girişi ve şiirlerin İspanyolca'ya tercümesi, Madrid 1980, 1986) tamamlanabileceğini ifade etmektedir (*EP²* [Fr.], VIII, 652).

BİBLİYOGRAFYA :

Muhammed b. Gâlib er-Rusâfî, *Dîvân* (nşr. İhsan Abbas), Beyrut 1403/1983, şiir nr. 34, 64; ayrıca bk. neşredenin girişi, s. 13, 16-17, 23; Abdülvâhid el-Merrâküşî, *el-Mu'cib fi telhişi ahhbâr'l-Mağrib* (nşr. M. Saîd el-İryân), Kahire 1383/1963, s. 286-292; İbn Saîd el-Mağribî, *el-Muğrib*, I, 426; II, 162, 167, 264, 298-299; İbnü'l-Hatîb, *el-İhâta*, II, 505-515; Makkarî, *Nefhu't-ţib*, II, 335-336; III, 486, 513-515; ayrıca bk. I-V, tür.yer.; A. R. Nykl, *Hispano-Arabic Poetry*, Baltimore 1946, s. 326-327; J. T. Monroe, *Hispano-Arabic Poetry*, London 1974, s. 292-301; Hikmet Ali el-Evsî, *el-Edebü'l-Endelüsî*, Kahire 1976, s. 68, 70, 71, 77, 82, 86, 150, 179; T. Garulo, *ar-Rusâfî de Valencia*, Madrid 1986; a.m.f., "al-Rusâfî", *EP²* (Fr.), VIII, 652; M. Rıdvân ed-Dâye, *Fî'l-Edebi'l-Endelüsî*, Beyrut-Dimaşk 1421/2000, s. 67-81, 136; D. J. Wasserstein, "al-Rusâfî", *Encyclopedia of Arabic Literature* (ed. J. S. Meisami - P. Starkey), London 1998, II, 667-668.

RAHMİ ER

RUSÇUK**Bulgaristan'da tarihî bir şehir.**

Bulgaristan'ın dördüncü büyük şehri olan Rusçuk (Bulgarca Ruse / Russe) önemli bir endüstri ve kültür merkezidir (2001 nüfusu 180.344). Osmanlı döneminde (1393-1878) hristiyan bir Bulgar köyünden elli üç camisi, dokuz medresesi ve en az beş tekkesiyle müslüman Türk nüfusunun çoğunlukta olduğu Kuzey Bulgaristan'ın en büyük kozmopolit şehirlerinden birine dönüşmüştür. XVIII. yüzyılın sonlarında ve XIX. yüzyılda cereyan eden beş Rus-Türk savaşı sırasında etrafı taş döşeli toprak istihkâmla çevrili önemli bir kale-şehir özelliği kazanmıştır. Bu esnada ve özellikle 1811 ve 1877-1878 yıllarında defalarca bombalanmış ve yıkılmıştır. 1878'den önceye ait çok az sayıda mimari eserin kalmasının sebebi budur. 1864-1878 yılları arasında Rusçuk, Dobruca'nın tamamını ve Bulgaristan'ın yarısını içine alan Tuna vilâyetinin merkeziydi. Osmanlı Devleti'nin ilk demiryolu Rusçuk ile Karadeniz limanı olan Varna arasında yapılmıştı. Osmanlı idaresinin son dönemlerinde Rumeli'nin en hızlı gelişen modern bir şehri olmuştur.